

РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ ПРИ МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ІМ. І. КРИП'ЯКЕВИЧА НАН УКРАЇНИ
ГО «ЦЕНТР СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ НАУКОВИХ СТУДІЙ»

**НАУКА І ОСВІТА УКРАЇНИ В УМОВАХ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ:
ВИКЛИКИ ТА ЗАВДАННЯ
В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

За редакцією:
Василь Ільницький, Микола Галів

Київ – Дрогобич – Львів – Переяслав – Ужгород – Запоріжжя
2023

УДК 001+37](477)"364"(08)
ББК 74.04я43
Р 64

Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки. Том I / [Ред.: В. Ільницький, М. Галів]. Київ – Дрогобич – Львів – Переяслав – Ужгород – Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2023. 174 с.

ISBN 978-617-521-040-6

Видання містить матеріали, що лягли в основу доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки». Молоді та досвідчені науковці висвітлюють актуальні питання в галузях історичних, філологічних, педагогічних, мистецтвознавчих, суспільних, природничих наук та здоров'я людини. Матеріали стануть корисними для широкої наукової громадськості, викладачів, аспірантів, студентів, вчителів.

УДК 001+37](477)"364"(08)
ББК 74.04я43

Редакційна колегія:

д-р юрид. н., проф. **О. Ващук**; д-р пед. н., проф. **М. Галів**; д-р філол. н., проф. **І. Зимомря**; канд. філол. н., доц. **І. Дмитрів** (відповідальний секретар); д-р іст. н., проф. **В. Ільницький**; д-р іст. н., проф. **Ю. Каганов**; д-р іст. н., проф. **В. Коцур**; д-р іст. н., проф. **І. Соляр**; **Н. Юрчишин**.

Рецензенти:

д-р іст. н., проф. Віталій Тельвак

д-р педагогічних наук, проф. Олена Невмержицька

ISBN 978-617-521-040-6

© В. Ільницький, М. Галів, 2023
© Гельветика, 2023

КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: МІСЦЕ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ

Колабораційна діяльність у закладах освіти є кримінально-караним діянням, відповідальність за яке передбачене ч. 3 ст. 111-1 КК. Видається, що з диспозиції статті зрозуміло, що місцем вчинення є заклади освіти. Проте, серед вчених немає єдиної думки з цього приводу.

Одна з дискусій серед науковців виникла з приводу того на якій території може бути вчинена колабораційна діяльність: на усій території України чи тільки на окупованій. Так, О. Кузьменко зазначає, що місцем вчинення колабораційної діяльності може бути вся територія України, однак, найбільш типовими та розповсюдженими для колабораційної діяльності є тимчасово окуповані території [1, с. 339]. Схожої думки притримуються О. Кравчук та М. Бондаренко, які вважають, що дії щодо впровадження освітніх стандартів держави-агресора можуть мати місце й на підконтрольній території, оскільки у диспозиції ч. 3 ст. 111-1 КК про це не зазначено [2]. Натомість М. Хавронюк зазначає, що кримінальне правопорушення, передбачене ч. 3 ст. 111-1 КК може бути вчинено тільки на тимчасово окупованій території України [3]. Ми підтримуємо позицію М. Хавронюка, з огляду на те, що колабораціонізм являється добровільною співпрацею з окупаційною владою, тому і місце вчинення цього кримінального правопорушення може бути тільки окупована територія.

Вчені також звертають увагу на те, що місцем вчинення ідеологічного та культурно-освітнього колабораціонізму є заклад освіти [4, с. 15; 5, с. 13]. Проте, як слушно зауважують О. Кравчук та М. Бондаренко, впровадження освітніх стандартів може вчинятися і не в закладах освіти – наприклад у самопроголошених органах влади, оскільки вказівка на «зклади освіти» у диспозиції статті стосується не стільки місця вчинення злочину, скільки вчинення дії (характеристика протиправного діяння як частини складу правопорушення) [2]. Ми підтримуємо цю позицію, адже впровадження стандартів освіти розпочинається з т.зв. міністерств, управлінь і відділів де приймається рішення про використання російської мови у навчанні, запровадження російської програми, використання російських підручників.

За даними проведеного аналізу 54 повідомлень про підозру особам, дії яких було кваліфіковано за ч. 3 ст. 111-1 КК та які опубліко-

вано на сайті Офісу Генерального прокурора у період з 15.03.2022 р. до 17.02.2022 р. основними місцями вчинення колабораційної діяльності, яка передбачена ч. 3 ст. 111-1 КК є школа, ліцей, гімназія – 39 випадків (72,2%), університет – 11 випадків (20,4%), відділ або управління освіти – 3 випадки (5,6%), коледж – 1 випадок (1,8%). За областями статистика виглядає так: Донецька область – 26 випадків (48%), Луганська область – 10 випадків (19%), Херсонська область – 9 випадків (17%), Харківська область – 5 випадків (9%), Запорізька область – 4 особи (7%). У всіх випадках підозрювані вчинили злочин за місцем свого проживання, яке перебуває чи перебувало під окупацією [6, с. 385–386]. Проведений аналіз охоплює тільки ті кримінальні провадження, у яких досудове розслідування проводилось за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (*in absentia*).

Отже, залежно від форми колабораційної діяльності передбаченої ч. 3 ст. 111-1 КК, місцем вчинення злочину може бути: 1) заклад освіти на окупованій території (вчинення пропаганди з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України); 2) окупована територія (впровадження стандартів освіти). Статистика повідомлень про підозру показує, що у всіх випадках місце вчинення злочину знаходиться на території, яка була або є окупованою. Переважно це заклади середньої освіти, а територіально – Донецька область.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузьменко О.В. Особливості криміналістичної характеристики колабораційної діяльності. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. №1. С. 336–339.

2. Кравчук О., Бондаренко М. Колабораціонізм в освіті: аналіз рішень судів щодо впровадження стандартів держави-агресора. *Українська Гельсінська спілка з прав людини: веб-сайт*. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/kolaboratsionizm-v-osviti-analiz-rishen-sudiv-shchodo-vprovadzhennia-standartiv-derzhavy-ahresora/> (дата звернення 06.04.2023).

3. Хавронюк М. Кримінальна відповідальність за колабораціонізм. 28.04.2022. *Центр політико-правових реформ: веб-сайт*. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/kolaboratsijna-diyalnist-nova-stattya-kryminalnogo-kodeksu/> (дата звернення 06.04.2023).

4. Методичні рекомендації з питань кримінально-правової кваліфікації, оперативно-розшукової діяльності та кримінального провадження за ст.111-1 КК України «Колабораційна діяльність» / С. Албул, Т. Волошанівська, А. Марченко, Г. Мудрецька, Г. Резніченко, І. Федоров, І. Чекмарьова. Одеса: ОДУВС, 2022. 67 с.

5. Письменський Є., Мовчан Р. Ідеологічний та культурно-освітній колабораціонізм: окремі проблеми тлумачення та вдосконалення законодавства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2. С. 8–16.

6. Гутник А. Криміналістична характеристика колаборанта-освітянина. *Omul, criminologia, știința*. Ediția a 2-a, Vol. 1. 24 martie 2023, Chișinău. Chișinău: Institutul de științe penale și criminologie aplicată, 2023. P. 385–389.